Ko var cilvēks ar principiālu nostāju?

Izrādes centrā **Alfrēda Rubika un izmeklētājas Ritas Aksenokas** ideju sadursme

Šosezon uz jautājumu, ko skatīties teātrī, es ne reizi vien esmu atbildējusi – režisora Roberta Daubura Nacionālajā teātrī iestudēto Jāņa Joņeva lugu *Principiāla nostāja*. Triloģijas, kuras centrā ir sevišķi smagu lietu izmeklētāja Rita Aksenoka, otrajā izrādē likmes šoreiz ir augstākas nekā pirmajā daļā *Ko var cilvēks*. Uz spēles ir Latvija, un varbūt vairāk nekā tikai vienā nozīmē.

Principiāla nostāja ir dokumentāls uzvedums un stāsta par izmeklēšanu, kuras mērķis ir panākt Alfrēda Rubika notiesāšanu. Ir Atmoda, savulaik populārais padomju saimnieciskais darbinieks kļuvis par nežēlīgāko Latvijas neatkarības centienu pretinieku, un izmeklēšanai ir aizdomas, ka viņš cīnās ar bandītiskiem paņēmieniem – slepeni koordinē specvienības *OMON* īstenoto teroru. It kā viss skaidrs. Tomēr diez vai šis iestudējums būs derīgs skolasbērniem, jo vēsture izrādās tumšāka, nesaprotamāka un pretrunīgāka, nekā ierasts domāt, un te nepalīdz pat dramaturga labi iecerētie dažādie fona personāži, kas jautā un skaidro. Mazlomiņu mirādi izspēlē Ainārs Ančevskis, iejūtoties te Aksenokas vīra, te omonieša ādā, un Romāns Bargais. Bet skatītājam nāksies vien gūglēt, piemēram, neatkarīgās Latvijas tieslietu sistēmas vēsturi. Jo velns tiešām slēpjas detaļās.

Recenzijas autore — Zane Radzobe, žurnāla Ir teātra kritiķe

Ko maksā tīrība un kā nesasmērēt to, kā vārdā nesti tik daudzi upuri, ir arī šodien fokusā paturams jautājums

PRINCIPIĀLA NOSTĀJA
Nacionālā teātra Jaunajā zālē. Nākamās izrādes 7., 10. novembrī. 38–42 €.

Režisors Roberts Dauburs ir visas triloģijas ieceres autors, un arī šoreiz darbībā viņam ir izdevies veikli sapludināt niansētu varoņu psiholoģiju ar vispārinājumu, kas aiz atsevišķajiem personāžiem ļauj saskatīt plašākas likumsakarības. Tomēr smagākā iegrime šoreiz ir Jāņa Joņeva lugai. Dramaturgam ir izdevies vēsturē ieraudzīt lielas traģēdijas mēroga konfliktu, turklāt tādu, kas asi fokusā ieliek mūsu laiku. Cīņa ir starp līdzvērtīgiem pretiniekiem – cilvēkiem ar vienlīdz principiālu nostāju.

Aksenokas lomā šajā iestudējumā ir Marija Bērziņa, un viņas princips ir taisnīgums. Nevis jūsmīgs patriotisms vai nacionāls patoss, kas raksturo Ančevska vai Bargā varoņus, kuri salīdzinājumā ar protagonistiem šeit atgādina brutālisma arhitektūrai pielipinātus ģipša eņģelīšus. Taisnīgums nav sentimentāls, taisnīgums ir nežēlīgs, un gadās – arī pret sevi. Rubiks ir tāds pats – nu, zināms, ne jau taisnīgs, bet principiāls. «Jūs – principiāla izmeklētāja, es – principiāls komunists,» saka Ulda Anžes izrādē tik simpātiskais un nesatricināmais Rubiks, un sadursme var sākties.

Principiāla nostāja, manuprāt, ir ne tikai gudrs, bet arī patiesi drosmīgs darbs, jo rāda tādas patiesības, kuras ignorējot, dzīve – it īpaši, ja tā ir reāli apdraudēta kā mūsējā šodienas pasaulē – kļūst pacie-

IR IESAKA

29. OKTOBRIS

IZRĀDE. *DONS ŽUANS* NACIONĀLĀ TEĀTRA LIELAJĀ ZĀLĒ
Izrādi veido bulgāru režisors Aleksandrs Morfovs. Viņš stāsta: «Mani šis varonis fascinē, pateicoties savai spējai sasniegt galējo brīvību. Un jau gadiem nākas atbildēt uz vienu un to pašu jautājumu – ko dara cilvēks, kad kļūst brīvs? Kad apzinies, ka tev ir absolūta brīvība un nav neviena, ar kuru tajā dalīties... Ko tālāk?» Titullomā Gundars Grasbergs. Biļetes cena 21–45 €. *Bilesuparadize.lv*

30. OKTOBRIS

KONCERTS. *LNSO UN BŪŪ PROVOCĒ* KONGRESU NAMĀ
Ko darīt tiem, kas neiederas šai pasaulē? Pielāgoties pasaulei vai to salauzt? Smieties vai raudāt? Izlikties un klusēt vai kliegt? Un kā uzzināt, vai neizliekas pārējie? Paņēmieni ir dažādi, bet to, kā ironizēt, smieties un provocēt mūzikā, pastāstīs un demonstrēs pasākuma viešņa dziedātāja Būū. Koncerts notiek ciklā *Simfoniskais hits ar Goran Gora*. Biļetes cena 12–14 €. *Bilesuparadize.lv*

FOTO — MATĪSS MARKOVSKIS

Rita Aksenoka (Marija Bērziņa) un Alfrēds Rubiks (Uldis Anže) izrādē *Principiāla nostāja*

šamāka. Aktieri spēlē psiholoģiski niansēti, bet diez vai dokumentē cilvēkus, drīzāk – lielākus principus un lielas tēmas. Mūsu ienaidnieki nav smieklīgi muļķīši. Ļaunums var būt saprotams un pat pievilcīgs. Tikai tāpēc vien, ka kāds ir ienaidnieks, nenozīmē, ka viņam nevar būt taisnība. Nekomfortabli? Ļoti! Atcerieties – es teicu, ka jāapgūst tieslietu vēsture. Rubiku jau nenotiesā par *OMON* lietu. Rubiku notiesā par valsts nodevību, izmantojot LPSR Krimināl kodeksu (cita tolaik vēl nebija). «Pēc šitā panta?» Anžes atveidotais Alfrēds Rubiks atplaukst smaidā, jo abi pretinieki saprot – tieši šo viņš nav pārkāpis ne pēc burta, ne pēc gara. Aksenoka izmeklēšanu pamet. Jautājums, kurš ko ir ieguvis un ko pazaudējis, skatītājam būs jāatbild pašam.

Kā atbild izrādes veidotāji? Man šķiet, to pasaka scenogrāfija. Kristians Brekte izrādē, bez šaubām, ir trešais autors, un bez viņa iestudējums zaudētu labu daļu savas jutekļiem tveramās iedarbības. Jutīgs skatītajs gan jābrīdina: brutālo varmācību, ko *OMON* kaujinieki vērš pret iebiedējamajiem, izrādē aizstājusi skaņa – skaļa, cauri ķermenim skrejoša, gandrīz nepārejoša. Tā, tāpat kā būra tēma, uz *Principiālu nostāju* pārceļojusi no triloģijas iepriekšējās daļas, sadzīviskos elementus šoreiz izvēršot līdz simboliskas perversijas līmenim – ikdienišķa skaņa spēj spīdzināt, kamēr Rubiks nekur neizrādās tik brīvs kā būrī – vai nu tā būtu padomju ideja, vai cietuma kamera. Bet īstā atbilde slēpjas grīdā – tas ir padomju krāsojums, pie kura līp zoles, lai atlēktu ar skaļu «pakš», un kura nemaz nevar būt tīra. Ja tāds ir pamats, tad ielīp tajā visi un neviens neiziet tīrām kājām. Bet tas, ko maksā tīrība un kā nesasmērēt to, kā vārdā nesti tik daudzi upuri, man šķiet, ir arī šodien fokusā paturams jautājums. ●

4. NOVEMBRIS

KONCERTS. LUDOVIKA TEZJĒ SOLOKONCERTS LATVIJAS NACIONĀLAJĀ OPERĀ

Solokoncertu sniegs viens no izcilākajiem operdziedātājiem, franču baritons Ludoviks Tezjē. Viņš uzstāsies kopā ar operas solistiem Ingu Šļubovsku-Kancēviču, Irmu Pavāri, Raimondu Bramani, Rihardu Mačanovski un Artjomu Safronovu, Nacionālās operas orķestri un kori diriģenta Lorenco Paserīni vadībā. Skanēs slavenu komponistu opermūzika.
Biļetes cena 28–100 €. *Opera.lv*

5. NOVEMBRIS

KONCERTS. *SARUNAS AR FELDMANU* RĪGAS REFORMĀTU BAZNĪCĀ

Jaunās mūzikas festivālā *Arēna* poļu pianists Andžejs Karalovs un latviešu sitaminstrumentālists Kaspars Kurdeko muzikāli sarunāsies gan savā starpā, gan skaniski reflektēs par amerikāņu kulta komponista Mortona Feldmana klaviermūziku. Karalovs un Kurdeko, un 20. gadsimta lielmeistars, kuru šogad godina 100. jubilejā.
Biļetes cena 25 €.
Bilesuparadize.lv